

ETIKA

Ispitni katalog
za državnu maturu
u školskoj godini 2022./2023.

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

ISPITNI KATALOG ZA **DRŽAVNU Maturu** U ŠKOLSKOJ GODINI 2022./2023.
ETIKA

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

SADRŽAJ

UVOD	5
1. PODRUČJA ISPITIVANJA	6
2. OBRAZOVNI ISHODI	7
2.1. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE	7
2.2. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA ETIČKO ARGUMENTIRANJE, ODLUČIVANJE I SAMOODREĐENJE	12
3. STRUKTURA ISPITA	13
4. TEHNIČKI OPIS ISPITA	14
4.1. TRAJANJE ISPITA	14
4.2. IZGLED ISPITA I NAČIN RJEŠAVANJA	14
4.3. PRIBOR	14
5. OPIS BODOVANJA	15
5.1. VREDNOVANJE PRVE ISPITNE CJELINE	15
5.2. VREDNOVANJE DRUGE ISPITNE CJELINE	15
6. PRIMJERI ZADATAKA	17
6.1. PRIMJER ZADATKA VIŠESTRUKOGA IZBORA	17
6.2. PRIMJER ZADATKA KRATKOGA ODGOVORA	18
6.3. PRIMJER ZADATKA PRODUŽENOGA ODGOVORA	19
6.4. PRIMJER ZADATKA ESEJSKOGA TIPA	20
7. PRIPREMA ZA ISPIT	21

Napomena:

Ispitni materijali iz Etike pisani su prema Hrvatskome pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (<http://www.ihjj.hr>, 2013.).
U obrazovnim ishodima preuzetim iz kurikuluma napravljene su jezične korekcije sukladno normi hrvatskoga standardnog jezika.

UVOD

Etika je izborni predmet državne mature.

Ispitni katalog za državnu maturu iz Etike temeljni je dokument ispita u kojemu su navedeni i objašnjeni sadržaji, kriteriji te načini ispitivanja i vrednovanja znanja u školskoj godini 2022./2023. Usklađen je s odobrenim kurikulumom iz Etike za gimnazije u Republici Hrvatskoj.¹

Sadrži sedam poglavlja:

1. Područja ispitivanja
2. Obrazovni ishodi
3. Struktura ispita
4. Tehnički opis ispita
5. Opis bodovanja
6. Primjeri zadataka
7. Priprema za ispit.

U prvome i drugome poglavlju navedeno je što se ispituje u ispitu. U prvome poglavlju navedena su područja ispitivanja, a u drugome ključna znanja i vještine koje pristupnik² treba usvojiti.

U trećemu, četvrtome i petome poglavlju opisani su način ispitivanja, struktura i oblik ispita, vrste zadataka te način rješavanja i vrednovanja zadataka i ispitnih cjelina.

U šestome poglavlju navedeni su primjeri zadataka s detaljnim objašnjenjem, a u sedmome poglavlju objašnjeno je na koji se način treba pripremiti za ispit.

¹ NN, br. 10/19, 207 (29. siječnja 2019.), Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Etika za gimnazije u Republici Hrvatskoj

² Termin „pristupnik” u ispitnome katalogu podrazumijeva rodnu razliku te se odnosi i na pristupnice i na pristupnike.

1. PODRUČJA ISPITIVANJA

Cilj je ispita državne mature iz Etike utvrditi razinu ostvarenja obrazovnih ishoda koji se očituju:

- u prepoznavanju i definiranju moralnih problema i etičkih pitanja
- u analiziranju, povezivanju i primjeni etičkih pojmova, načela i teorija
- u etičkome prosuđivanju, argumentiranju i razboritome samoodređenju.

U ispitu državne mature iz Etike ispituju se sljedeća područja ispitivanja:

1. *Moralno i etičko promišljanje*
2. *Etičko argumentiranje, odlučivanje i samoodređenje*³.

³ Područje ispitivanja koje se u kurikulumu naziva *Moralno i etičko djelovanje* u ispitu državne mature iz Etike prilagođeno je u područje ispitivanja *Etičko argumentiranje, odlučivanje i samoodređenje*, a ispituje se zadatkom esejskoga tipa.

2. OBRAZOVNI ISHODI

U ovome su poglavlju za svako područje ispitivanja navedeni obrazovni ishodi odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik mora znati i razumjeti da bi ostvario željeni rezultat u ispitivanju državne mature iz Etike.

2.1. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

Unutar područja *Moralno i etičko promišljanje* definirani su obrazovni ishodi iz predmetnoga kurikuluma iz Etike koji su razrađeni u tablici 1.

Tablica 1. Razrada obrazovnih ishoda područja Moralno i etičko promišljanje

1. PODRUČJE MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE		
OBRAZOVNI ISHODI	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	RAZRADA SADRŽAJA OBRAZOVNIH ISHODA
1.1. Pristupnik prepoznaje i određuje moralne probleme i primjenjuje temeljne etičke pojmove.	1.1.1. Pristupnik prepoznaje i određuje moralne probleme u mitovima i religijama. 1.1.2. Pristupnik razlikuje moralne probleme u mitovima i religijama. 1.1.3. Pristupnik objašnjava moralne probleme u mitovima i religijama.	♦ vrijednosti ♦ moralna pitanja i dileme ♦ dobro i zlo ♦ vrline i mane ♦ sudbina i sloboda ♦ savjest ♦ zlatno pravilo
	1.1.4. Pristupnik prepoznaje temeljne etičke pojmove. 1.1.5. Pristupnik određuje temeljne etičke pojmove. 1.1.6. Pristupnik uspoređuje temeljne etičke pojmove. 1.1.7. Pristupnik primjenjuje temeljne etičke pojmove.	♦ moral ♦ etika ♦ vrijednosti ♦ ljudski um i slobodna volja ♦ moralno dobro i ispravno ♦ savjest ♦ dostojanstvo moralno/nemoralno/izvanmoralno ♦ moralni sud ♦ moralna dvojba (dilema) ♦ etička refleksija i argumentacija
1.2. Pristupnik određuje temeljna moralna pitanja i etičke pojmove koji se tiču ljudskoga prirodnog i kulturnog života.	1.2.1. Pristupnik prepoznaje temeljne etičke pojmove povezane s ljudskom prirodom i filozofskom antropologijom. 1.2.2. Pristupnik određuje temeljne etičke pojmove povezane s ljudskom prirodom i filozofskom antropologijom.	♦ um i tijelo ♦ sloboda volje i determinizam ♦ vrijednost ljudskoga života ♦ život i smrt ♦ ljubav ♦ moralni osjećaj i suosjećanje ♦ otvorenost ljudske prirode i moralni razvoj

1. PODRUČJE MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE		
OBRAZOVNI ISHODI	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	RAZRADA SADRŽAJA OBRAZOVNIH ISHODA
1.2. Pristupnik određuje temeljna moralna pitanja i etičke pojmove koji se tiču ljudskoga prirodnog i kulturnog života.	1.2.3. Pristupnik uspoređuje temeljne etičke pojmove povezane s ljudskom prirodom i filozofskom antropologijom. 1.2.4. Pristupnik primjenjuje temeljne etičke pojmove povezane s ljudskom prirodom i filozofskom antropologijom.	♦ dobrobit i sreća ♦ upućenost na druge i društvenost
	1.2.5. Pristupnik određuje temeljne moralne probleme i etička pitanja čovjeka kao bića kulture. 1.2.6. Pristupnik razlikuje temeljne moralne probleme i etička pitanja čovjeka kao bića kulture. 1.2.7. Pristupnik objašnjava temeljne moralne probleme i etička pitanja čovjeka kao bića kulture.	♦ osobni i zajednički identiteti ♦ jedinstvo i različitost ljudskih kultura ♦ multikulturalizam ♦ čovjek kao tvorac i tvorevina kulture ♦ kulturni relativizam ♦ kultura i smisao ljudskoga života
1.3. Pristupnik prepoznaje i određuje temeljne moralne probleme i pitanja zajedničkoga života i etički prosuđuje društvene i političke institucije.	1.3.1. Pristupnik prepoznaje temeljne moralne probleme i etičke pojmove zajedničkoga života. 1.3.2. Pristupnik razlikuje etičke pojmove zajedničkoga života. 1.3.3. Pristupnik analizira temeljne moralne probleme i pitanja zajedničkoga života. 1.3.4. Pristupnik objašnjava temeljne moralne probleme i pitanja zajedničkoga života. 1.3.5. Pristupnik prosuđuje moralne probleme i primjenjuje etičke pojmove u području zajedničkoga života.	♦ pojedinac i zajednica ♦ društvena suradnja i sukobi ♦ različitost interesa i zajednički život ♦ egoizam i altruizam ♦ ciljevi i sredstva ♦ motivi i posljedice ♦ pravednost ♦ moć i odgovornost ♦ pluralizam vrijednosti i moralnih uvjerenja ♦ moralni konflikt ♦ opće dobro ♦ društvena odgovornost ♦ društvena jednakost i sloboda ♦ demokracija ♦ diskriminacija i jednakopravnost ♦ pravo i moral ♦ normativnost ♦ legalnost i legitimnost ♦ privatni ili svjetonazorski moral uvjerenja i javni ili politički moral odgovornosti ♦ tolerancija ♦ mirotvorstvo/pacifizam ♦ kozmopolitizam

1. PODRUČJE MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE		
OBRAZOVNI ISHODI	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	RAZRADA SADRŽAJA OBRAZOVNIH ISHODA
1.3. Pristupnik prepoznaje i određuje temeljne moralne probleme i pitanja zajedničkoga života i etički prosuđuje društvene i političke institucije.	1.3.6. Pristupnik određuje temeljne etičke pojmove iz područja ljudskih prava.	♦ represija i sloboda ♦ samovolja i racionalni autoritet ♦ vrste ili generacije ljudskih prava ♦ prijetnje ljudskim pravima ♦ društveni pokreti i organizacije za ostvarenje i zaštitu ljudskih prava
	1.3.7. Pristupnik razlikuje temeljne etičke pojmove iz područja ljudskih prava.	
	1.3.8. Pristupnik analizira temeljne moralne probleme i pitanja iz područja ljudskih prava.	
	1.3.9. Pristupnik povezuje temeljne moralne probleme i pitanja iz područja ljudskih prava.	
	1.3.10. Pristupnik prosuđuje moralne probleme i primjenjuje etičke pojmove u području ljudskih prava.	
1.4. Pristupnik prepoznaje karakteristične moralne probleme profesionalnoga djelovanja i određuje temeljne etičke pojmove profesionalnih etika.	1.4.1. Pristupnik prepoznaje moralne probleme i etičke pojmove karakteristične za profesionalno djelovanje.	♦ etike profesija ♦ profesionalna odgovornost ♦ profesionalna dužnost ♦ poslovna odanost i integritet osobe ♦ sukob interesa ♦ suradnja i skrb za dobrobit kolektiva ♦ radna prava i dostojanstvo radnika
	1.4.2. Pristupnik razlikuje etičke pojmove karakteristične za profesionalno djelovanje.	
	1.4.3. Pristupnik objašnjava temeljne moralne probleme i pitanja profesionalnoga djelovanja.	
	1.4.4. Pristupnik primjenjuje etičke pojmove u prosuđivanju moralnih problema i pitanja profesionalnoga djelovanja.	
	1.4.5. Pristupnik prepoznaje moralne probleme i etičke pojmove povezane s poslovanjem i odgovornosti za zajednicu.	♦ javni interes i javno dobro ♦ društveno odgovorno poslovanje ♦ socijalna pravednost ♦ međugeneracijska solidarnost ♦ poštena i nepoštena konkurencija ♦ prava potrošača ♦ profitabilnost i etičnost ♦ sukob interesa, korupcija i nepotizam ♦ moral i pravo ♦ moralna i pravna (zakonska) odgovornost
	1.4.6. Pristupnik razlikuje etičke pojmove povezane s poslovanjem i odgovornosti za zajednicu.	
	1.4.7. Pristupnik analizira temeljne moralne probleme i pitanja povezana s poslovanjem i odgovornosti za zajednicu.	
	1.4.8. Pristupnik objašnjava temeljne moralne probleme i pitanja povezana s poslovanjem i odgovornosti za zajednicu.	

1. PODRUČJE MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE

OBRAZOVNI ISHODI	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	RAZRADA SADRŽAJA OBRAZOVNIH ISHODA
1.4. Pristupnik prepoznaje karakteristične moralne probleme profesionalnoga djelovanja i određuje temeljne etičke pojmove profesionalnih etika.	1.4.9. Pristupnik primjenjuje etičke pojmove u prosuđivanju moralnih problema i pitanja povezana s poslovanjem i odgovornosti za zajednicu.	
1.5. Pristupnik određuje temeljne etičke pojmove i prosuđuje moralne izazove i pitanja biotehnologije i ekologije.	1.5.1. Pristupnik prepoznaje moralne probleme i etičke pojmove u području biotehnologije.	♦ život kao vrijednost ♦ vrijednost i poštovanje identiteta ♦ biotički suverenitet ♦ dehumanizacija ♦ zdravlje kao vrijednost ♦ granice biotehnološkoga uvećavanja sposobnosti čovjeka ♦ budućnost ljudske prirode ♦ tehnološka izvedivost i moralna dopustivost ♦ opasnost od samouništenja i prava budućih generacija ♦ eugenika ♦ kloniranje ♦ moralna odgovornost znanstvenika
	1.5.2. Pristupnik razlikuje etičke pojmove relevantne za pretpostavke i posljedice biotehnologije.	
	1.5.3. Pristupnik objašnjava temeljne moralne probleme i pitanja mogućega raskoraka biotehnoloških mogućnosti i moralnih odnosno etičkih obzira.	
	1.5.4. Pristupnik prosuđuje moralne probleme i primjenjuje etičke pojmove koji se odnose na održivost prirodnih uvjeta ljudskoga života i granica biotehnoloških manipulacija ljudskim bićem.	♦ neljudski život kao vrijednost ♦ inherentna vrijednost prirode ♦ bioraznolikost kao vrijednost ♦ dužnost očuvanja okoliša i održivi razvoj ♦ odgovornost za druga živa bića ♦ prava životinja ♦ moralni obzir i patnja ♦ bioetički senzibilitet ♦ biocentrizam ♦ antropocentrizam ♦ ekološki holizam ♦ speciesizam ♦ ekološki aktivizam
	1.5.5. Pristupnik prepoznaje etičke pojmove karakteristične za čovjekov odnos prema svijetu prirode.	
	1.5.6. Pristupnik razlikuje etičke pojmove karakteristične za čovjekov odnos prema svijetu prirode.	
	1.5.7. Pristupnik objašnjava temeljne moralne probleme i pitanja ljudskoga djelovanja u svijetu prirode.	
	1.5.8. Pristupnik primjenjuje etičke pojmove u prosuđivanju moralnih problema te primjenjuje pitanja ljudskoga djelovanja u svijetu prirode.	
1.6. Pristupnik prepoznaje, određuje, objašnjava i prosuđuje moralne probleme i izazove suvremenoga čovječanstva u različitim etičkim pristupima.	1.6.1. Pristupnik prepoznaje temeljne moralne probleme, pitanja i izazove suvremenoga čovječanstva.	♦ svjetska pravednost i glad u svijetu ♦ nasilje, terorizam i ratovi ♦ društvene nejednakosti ♦ migracije i svjetski etos

1. PODRUČJE MORALNO I ETIČKO PROMIŠLJANJE		
OBRAZOVNI ISHODI	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA	RAZRADA SADRŽAJA OBRAZOVNIH ISHODA
1.6. Pristupnik prepoznaje, određuje, objašnjava i prosuđuje moralne probleme i izazove suvremenoga čovječanstva u različitim etičkim pristupima.	1.6.2. Pristupnik objašnjava temeljne moralne probleme, pitanja i izazove suvremenoga čovječanstva. 1.6.3. Pristupnik primjenjuje etičke pojmove i teorije u prosuđivanju moralnih problema suvremenoga čovječanstva.	♦ mediji i konzumerizam ♦ svjetski mir u jedinstvu i različitosti ljudskoga roda
	1.6.4. Pristupnik prepoznaje temeljne etičke pojmove, pristupe i teorije. 1.6.5. Pristupnik razlikuje temeljne etičke pojmove, pristupe i teorije. 1.6.6. Pristupnik objašnjava temeljne etičke pojmove, pristupe i teorije na primjerima moralnih problema suvremenoga čovječanstva. 1.6.7. Pristupnik prosuđuje moralne probleme suvremenoga čovječanstva primjenjujući temeljne etičke pojmove, pristupe i teorije.	♦ razum i um ♦ sloboda ♦ vrijednosti i ideali ♦ sukob vrijednosti ♦ moralna dvojba i moralni konflikt ♦ amoralizam ♦ etički skepticizam ♦ etički egoizam ♦ altruizam ♦ moralni osjećaj i suosjećanje ♦ odgovornost ♦ moralna svijest ♦ razboritost ♦ savjest ♦ vrline ♦ posljedice djelovanja, korist ♦ dužnost ♦ solidarnost ♦ etički relativizam i etički univerzalizam ♦ hedonizam ♦ perfekcionizam ♦ eudajmonizam ♦ normativnost i odlučivanje ♦ Sokrat ♦ Platon ♦ Aristotelova etika ♦ etika vrlina ♦ eudaimonia (blaženstvo) ♦ Benthamova i Millova etika ♦ konzekvencionalizam i utilitarizam ♦ Kantova etika ♦ deontologija ♦ heteronomne i autonomne etike ♦ kategorički imperativ ♦ samoodređenje i autonomija

2.2. OBRAZOVNI ISHODI PODRUČJA

ETIČKO ARGUMENTIRANJE, ODLUČIVANJE I SAMOODREĐENJE

Unutar područja *Etičko argumentiranje, odlučivanje i samoodređenje* definirani su obrazovni ishodi iz predmetnoga kurikuluma iz Etike koji su razrađeni u tablici 2.

Tablica 2. Razrada obrazovnih ishoda područja *Etičko argumentiranje, odlučivanje i samoodređenje*

2. PODRUČJE ETIČKO ARGUMENTIRANJE, ODLUČIVANJE I SAMOODREĐENJE	
OBRAZOVNI ISHODI	RAZRADA OBRAZOVNIH ISHODA
2.1. Pristupnik prepoznaje i određuje moralna pitanja i izazove u zadanome problemskom tekstu.	2.1.1. Pristupnik prepoznaje i pronalazi u tekstu vrijednosti, moralne probleme i pitanja. 2.1.2. Pristupnik razlikuje moralne sudove od činjeničnih sudova. 2.1.3. Pristupnik određuje bit moralnoga pitanja, problema, dvojbe ili konflikta.
2.2. Pristupnik opisuje, analizira i objašnjava moralne probleme, pitanja i izazove na temelju zadanoga teksta.	2.2.1. Pristupnik opisuje aspekte moralne situacije i problema. 2.2.2. Pristupnik analizira pretpostavke i/ili posljedice različitih vrijednosnih sustava. 2.2.3. Pristupnik određuje specifičnost etičkoga pristupa moralnoj problematici.
2.3. Pristupnik primjenjuje etičke pojmove, načela i teorije na moralne situacije i probleme. 2.3. Pristupnik povezuje etičke pojmove, načela i teorije s moralnim situacijama i problemima.	2.3.1. Pristupnik primjenjuje etičke pojmove u refleksiji moralnih problema, pitanja i izazova. 2.3.2. Pristupnik uspoređuje i povezuje etičke pojmove u dosljedan teorijski niz. 2.3.3. Pristupnik kritički uspoređuje različite etičke pristupe moralnim problemima, pitanjima i izazovima.
2.4. Pristupnik moralno odlučuje, zauzima stav, etički obrazlaže vlastito stajalište i stvara odgovarajuće primjere.	2.4.1. Pristupnik prosuđuje valjanost moralnih razloga i zauzima stav. 2.4.2. Pristupnik etički obrazlaže i argumentira vlastiti stav. 2.4.3. Pristupnik stvara odgovarajuće primjere kojima potkrepljuje vlastitu etičku argumentaciju.

3. STRUKTURA ISPITA

Ispit državne mature iz Etike sastoji se od dviju ispitnih cjelina i sadrži **ukupno 26 zadataka**.

U prvoj ispitnoj cjelini (1. područje *Moralno i etičko promišljanje*) od pristupnika se očekuje:

- prepoznavanje, određivanje i objašnjavanje moralnih problema kroz etičke pojmove, načela i teorije
- razumijevanje etičkih pojmova, načela i teorija
- primjena etičkih pojmova, načela i teorija.

U drugoj ispitnoj cjelini (2. područje *Etičko argumentiranje, odlučivanje i samoodređenje*) od pristupnika se očekuje primjena etičkih pojmova, načela i teorija odnosno etička argumentacija u prosuđivanju i zauzimanju stava o moralnim problemima na temelju zadanoga teksta ili tekstova.

Prva ispitna cjelina sastoji se od **25 zadataka** i donosi ukupno **25 bodova**.

U tablici 3. prikazana je struktura prve ispitne cjeline.

Tablica 3. Struktura prve ispitne cjeline

VRSTA ZADATAKA	BROJ ZADATAKA	BROJ BODOVA
Zadatci višestrukoga izbora	17	17
Zadatci kratkoga odgovora	6	6
Zadatci produženoga odgovora	2	2
UKUPNO	25	25

Druga ispitna cjelina sastoji se od zadatka esejskoga tipa i donosi ukupno **27 bodova**.

U drugoj ispitnoj cjelini pristupnici trebaju sastaviti esej na temelju ponuđenoga teksta ili tekstova.

Tekstovi u eseju mogu biti etički odlomci iz filozofijske ili nefilozofijske literature (književni, novinski ili sl.). Tekstovi su popraćeni smjernicama za pisanje eseja.

U tablici 4. prikazana je struktura druge ispitne cjeline.

Tablica 4. Struktura druge ispitne cjeline

VRSTA ZADATAKA	BROJ ZADATAKA	BROJ BODOVA
Zadatak esejskoga tipa	1	27
UKUPNO	1	27

4. TEHNIČKI OPIS ISPITA

Tehnički opis ispita podrazumijeva trajanje ispita, izgled i način rješavanja ispita te pribor za rješavanje ispita.

4.1. TRAJANJE ISPITA

Ispit državne mature iz Etike traje **150 minuta** bez stanke.

Pristupnik može samostalno rasporediti vrijeme rješavanja prvoga i drugoga dijela ispita.

Vremenik provedbe bit će objavljen na mrežnoj stranici Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (www.ncvvo.hr).

4.2. IZGLED ISPITA I NAČIN RJEŠAVANJA

Pristupnik dobiva sigurnosnu vrećicu u kojoj su dvije ispitne knjižice, list za koncept, list za odgovore i dva lista za ocjenjivače.

Važno je pažljivo pročitati tekst općih uputa i tekst uputa za rješavanje zadataka i označavanje točnih odgovora.

Uz svaku vrstu zadataka priložena je uputa za rješavanje. Važno je pažljivo pročitati te upute jer je u njima naznačen i način označavanja točnih odgovora.

U zadacima zatvorenoga tipa (zadatci višestrukoga izbora) pristupnik mora označiti točne odgovore znakom X na listu za odgovore. Ako pristupnik označi više od jednoga odgovora, zadatak će se bodovati s 0 (nula) bodova bez obzira na to što je među označenima i točan odgovor.

U zadacima otvorenoga tipa (zadatci kratkoga i produženoga odgovora) pristupnik mora odgovoriti kratkim odgovorom s jednom riječi, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom (zadatci kratkoga odgovora) ili odgovoriti s nekoliko rečenica na za to predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici (zadatci produženoga odgovora). Ako pristupnik pogriješi, treba precrtati netočan odgovor, staviti ga u zagradu, napisati točan odgovor i staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime) pokraj točnoga odgovora.

Pri pisanju eseja pristupnici mogu upotrebljavati list za koncept, ali na kraju moraju svoj esej čitko prepisati na list za čistopis.

4.3. PRIBOR

Tijekom pisanja ispita dopušteno je upotrebljavati isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

5. OPIS BODOVANJA

Pristupnik u ispitu može ostvariti **52** boda.

5.1. VREDNOVANJE PRVE ISPITNE CJELINE

Svaki točno označen odgovor u zadacima u prvoj ispitnoj cjelini donosi jedan bod. Uspješnim rješavanjem zadataka u prvoj ispitnoj cjelini pristupnik može ostvariti maksimalno **25 bodova**.

5.2. VREDNOVANJE DRUGE ISPITNE CJELINE

Uspješno napisan esej u drugoj ispitnoj cjelini donosi ukupno **27 bodova**.

Eseje pristupnika vrednuju osposobljeni ocjenjivači prema jedinstvenoj ljestvici za procjenu.

U svakome eseju vrednuje se:

- primjerena upotreba pojmova
- argumentacija u prosuđivanju i zauzimanju stajališta
- primjerenost primjera i navoda
- kompozicija (postavljanje problema, razrada i zaključak).

U tablici 5. prikazana je općenita ljestvica za vrednovanje eseja, a u nastavku ispitnoga kataloga nalazi se primjer eseja.

Tablica 5. Ljestvica za vrednovanje eseja

PRIMJERENA UPOTREBA POJMOVA (RAZUMIJEVANJE 5 KLJUČNIH POJMOVA)	
Svaki se pojam boduje zasebno prema priloženoj ljestvici.	
Pristupnik u eseju uopće ne određuje i ne primjenjuje tražene pojmove ili pokazuje neznanje i nerazumijevanje traženih pojmova kroz posve pogrešno određenje pojma.	0 BODOVA
Pristupnik u eseju pokazuje poznavanje pojma određujući ga (definicijom ili povezivanjem s osnovnom mišlju iz teksta), ali ga dodatno ne razjašnjava ili je razjašnjenje posve ili djelomično pogrešno.	1 BOD
Pristupnik u eseju pokazuje poznavanje pojma određujući ga (definicijom ili povezivanjem s osnovnom mišlju iz teksta) i razjašnjava ga svojim riječima na primjeren način.	2 BODA
ARGUMENTACIJA (RAZRADA TRIJU POSTAVLJENIH PROBLEMA)	
Svaki se čimbenik argumentacije boduje zasebno prema priloženoj ljestvici.	
Pristupnik u eseju uopće ne analizira i ne objašnjava zadane probleme.	0 BODOVA
Pristupnik u eseju iznosi nepotpuno ili djelomično pogrešno objašnjenje problema.	1 BOD
Pristupnik u eseju analizira i objašnjava problem, ali su argumenti izvedeni samo ponavljanjem dijelova zadanoga teksta.	2 BODA
ARGUMENTACIJA (RAZRADA TRIJU POSTAVLJENIH PROBLEMA)	
Svaki se čimbenik argumentacije boduje zasebno prema priloženoj ljestvici.	
Pristupnik u eseju sustavno analizira i objašnjava problem te iznosi argumentaciju koja sadrži prosuđivanje i primjerenu upotrebu etičkih pojmova nadilazeći okvire onoga što je sadržano u zadanome tekstu.	3 BODA
PRIMJERENOST PRIMJERA I NAVODA (OCJENJUJE SE U CJELINI)	
Primjera ili navoda u eseju nema ili su irelevantni za zadanu temu.	0 BODOVA
Primjeri ili navodi djelomično potkrepljuju argumentaciju.	1 BOD
Primjeri ili navodi primjereno potkrepljuju argumentaciju.	2 BODA
KOMPOZICIJA (POSTAVLJANJE PROBLEMA, RAZRADA PROBLEMA, ZAKLJUČAK)	
Svaki se element kompozicije boduje zasebno prema priloženoj ljestvici.	
POSTAVLJANJE PROBLEMA	
Pristupnik u potpunosti pogrešno razumije smjernice i temu eseja te na njih nije odgovorio.	0 BODOVA
Pristupnik uočava problem, ali je njegova formulacija nedostatna jer ne uključuje razumijevanje zadanoga teksta, pojmova i koncepcija ili je neprecizna jer ne proizlazi iz zadanoga teksta.	1 BOD
Pristupnik precizno i primjereno određuje problem te poznaje pojmove i razumije zadani tekst.	2 BODA
RAZRADA PROBLEMA	
Pristupnikova razrada ne slijedi iz postavljenoga problema.	0 BODOVA
Pristupnikova razrada slijedi iz postavljenoga problema, ali je nedostatna ili neprecizna.	1 BOD
Pristupnikova razrada slijedi iz postavljenoga problema i obuhvaća bitne implikacije problema.	2 BODA
ZAKLJUČAK	
Zaključka nema ili ne proizlazi iz razrade postavljenoga problema.	0 BODOVA
Zaključak slijedi iz razrade postavljenoga problema, ali je nedostatan i neprecizan.	1 BOD
Zaključak slijedi iz razrade postavljenoga problema odnosno pristupnik donosi svoju prosudbu i zauzima stav uzimajući u obzir ključne argumente iz razrade.	2 BODA

6. PRIMJERI ZADATAKA

U ovome su poglavlju navedeni primjeri zadataka.

Uz svaki primjer zadatka navedeni su uputa za rješavanje zadatka, točan odgovor, obrazovni ishod koji se tim zadatkom ispituje te način bodovanja.

6.1. PRIMJER ZADATKA VIŠESTRUKOGA IZBORA

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od upute (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu), osnove (u kojoj je postavljen zadatak) te četiriju ponuđenih odgovora od kojih je **jedan** točan.

Uputa za rješavanje zadataka višestrukoga izbora glasi:

U sljedećim zadatcima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Točan odgovor donosi jedan bod.

Zadatak:

Što je prema utilitarističkim etičkim teorijama kriterij za prosuđivanje vrijednosti moralnoga djelovanja?

- A. motiv djelovanja
- B. posljedice djelovanja
- C. dužnosti u djelovanju
- D. karakter djelatnika

TOČAN ODGOVOR: B. posljedice djelovanja

OBRAZOVNI ISHOD: 1.6. Pristupnik prepoznaje, određuje, objašnjava i prosuđuje moralne probleme i izazove suvremenoga čovječanstva u različitim etičkim pristupima.

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, odgovor nije označen ili je označeno više odgovora

6.2. PRIMJER ZADATAKA KRATKOGA ODGOVORA

Zadatak kratkoga odgovora sastoji se od upute (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu) i osnove (najčešće pitanja) u kojoj je zadano što pristupnik treba odgovoriti.

Uputa za rješavanje zadataka kratkoga odgovora glasi:

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom). Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan bod.

Zadatak:

Kako se naziva sposobnost ljudske moralne svijesti da sama pred sobom donosi sud o moralnoj vrijednosti vlastitoga djelovanja?

TOČAN ODGOVOR: savjest

OBRAZOVNI ISHOD: 1.1. Pristupnik prepoznaje i određuje moralne probleme i primjenjuje temeljne etičke pojmove.

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili odgovor nije naveden

6.3. PRIMJER ZADATAKA PRODUŽENOGA ODGOVORA

Zadatak produženoga odgovora sastoji se od upute (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke toga tipa u nizu) i osnove (najčešće pitanja) u kojoj je zadano što pristupnik treba odgovoriti.

Uputa za rješavanje zadataka produženoga odgovora glasi:

U sljedećim zadatcima odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak. Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ovoj ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan bod.

Zadatak:

Objasnite etičko stajalište antropocentrizma.

MODELI TOČNOGA ODGOVORA:

- a. Antropocentrizam je etičko stajalište prema kojemu je čovjek jedini predmet etičkoga interesa i moralne skrbi.
- b. Antropocentrizam je etičko stajalište prema kojemu je priroda stvorena radi čovjeka i on je njezin apsolutni vladar.
- c. Antropocentrizam je etičko stajalište prema kojemu jedino čovjek ima intrinzičnu moralnu vrijednost koja se drugim bićima ne priznaje.
- d. Antropocentrizam je etičko stajalište prema kojemu je čovjek jedini moralni subjekt i ima moralnu vrijednost.

OBRAZOVNI ISHOD: 1.5. Pristupnik određuje temeljne etičke pojmove i prosuđuje moralne izazove i pitanja biotehnologije i ekologije.

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor ili odgovor nije naveden

6.4. PRIMJER ZADATKA ESEJSKOGA TIP A

Zadatak esejskoga tipa:

Pozorno pročitajte navedeni tekst. Prema ponuđenim smjernicama napišite esej s jasnom strukturom: uvodnim dijelom (postavljanjem teze ili hipoteze), središnjim dijelom (analizom i argumentacijom) i zaključkom (sintezom).

Duhanska kompanija Philip Morris ima krupne poslove u Češkoj Republici, gdje je pušenje cigareta i dalje popularno i društveno prihvatljivo. Zabrinuta zbog sve viših troškova zdravstvene zaštite povezanih s pušenjem, češka Vlada nedavno je razmatrala povišenje poreza na cigarete. U nadi da će spriječiti povećanje poreza, tvrtka Philip Morris naručila je analizu šteta i koristi učinaka pušenja za češki državni budžet. Studija je otkrila da vlada zapravo dobiva više novca nego što ga gubi zbog pušenja. Razlog: premda pušači donose budžetu veće zdravstvene troškove za života, oni umiru ranije i tako vladi prišteđuju znatne iznose za zdravstvenu zaštitu, mirovine i stanovanje za starije osobe.

Po toj studiji, kada se uračuna i „pozitivne učinke pušenja” – uključujući prihode od poreza na cigarete i uštede zahvaljujući prijevremenoj smrti pušača – neto dobitak za državnu blagajnu iznosi 147 milijuna dolara godišnje.

Michael Sandel, *Pravednost: kako ispravno postupiti?*

Tema eseja: **Koristi društva ili dobrobit i prava pojedinca?**

Smjernice za pisanje

U eseju odredite pojmove: „sukob vrednota”, „moralna dvojba”, „utilitarizam”, „dobrobit i prava pojedinaca” i „deontologija”.

1. Objasnite utilitarističke moralne argumente s kojima je duhanska tvrtka nastojala opravdati svoje protivljenje povećanju poreza na cigarete.
2. Objasnite što je iz perspektive deontologije problematično u argumentima duhanske tvrtke s obzirom na dobrobit i zdravlje pojedinca.
3. Objasnite što znači sukob vrednota i je li pouzdano osloniti se u moralnome odlučivanju samo na jednu moralnu teoriju.

Argumentaciju u eseju potkrijepite primjerima:

1. koristi koje društvo ostvaruje tako što se ne brine o interesima pojedinaca
2. postupaka koje društvo čini da bi zaštitilo interese pojedinaca.

7. PRIPREMA ZA ISPIT

Nastavnik bi u nastavnome procesu trebao pristupnicima razjasniti obrazovne ishode kroz realizaciju važećega kurikuluma iz Etike.

Pristupnicima se preporučuje da se tijekom pripreme ispita dodatno savjetuju sa svojim nastavnicima, a posebno da dodatnim individualnim radom svladaju cjelokupno gradivo iz ispitne literature.

Obrazovni ishodi pristupnicima mogu služiti kao provjera usvojenoga znanja.

Za prvi se dio ispita (zadatke zatvorenoga i otvorenoga tipa) pristupnik priprema prema obrazovnim ishodima iz ispitnoga kataloga, a za drugi dio ispita (zadatak esejskoga tipa) pristupnik treba uz pomoć nastavnika i proučavanjem izvornih tekstova iz udžbenika vježbati etičku argumentaciju u pisanome obliku.

Pristupnicima se za uvježbavanje pisanja eseja preporučuje ogledni primjer esejskoga tipa zadatka iz ispitnoga kataloga. Također, za kvalitetniju pripremu preporučuje im se pregled provedenih eseja koji se mogu pronaći na mrežnoj stranici Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

Literatura za pripremu ispita su svi udžbenici koje je propisalo i odobrilo Ministarstvo znanosti i obrazovanja tijekom protekloga četverogodišnjeg razdoblja.

Način polaganja ispita državne mature kao i mjere koje se izriču u slučaju nedozvoljenoga ponašanja učenika propisani su Pravilnikom o polaganju državne mature (Narodne novine, 1/13, 41/19, 127/19, 55/20, 53/21 i 126/21).

